

Lottatoiminnasta Terijoella

Professori Eeva Tapion luento Terijoen talvipäivillä 7.3.2010

Hilda Laasonen ja Pertti Vuori ovat v. 2007 julkaisseet kirjan: ”Viipurin piirin lottien YH ja Talvisota.”

Lotta-Svärd yhdistyksen Terijoen paikallisosastosta on säilynyt arkistoa erittäin niukasti. Johtokunnasta on viimeiset tiedot vuodelta 1938. =n syytä olettaa, että sen henkilöt ovat olleet lähes samat v. 1939 eli

Mani Leppälä	puheenjohtaja
Taimi Mäkelä	lääkintäjaostopäällikkö
Kyllikki Elfvengren	sihteeri
Signe Malmijoki	varustusjaostopäällikkö
Aino Lankinen	rahastonhoitaja
Maija Sonck-Hovi	keräys- ja kansliaj.pääll.
Sylvi Juutilainen	muonitusjaostopäällikkö
Aili Kunttu	varapuheenjohtaja

Kyläosastoja oli v. 1938 ainakin Kellomäellä, Haapalassa ja Tyrisevällä.

Paikallisosaston merkittävä tulolähde oli vuosikausia Lottakahvila Terijoen hiekkarannalla.

Tyttöosaston toiminta on ollut erittäin pirteää. Pikkulottia oli v. 1938 111. Tyttöjä johti Elli-Katri Servo. Pikkulotat kokoontuivat joka perjantai ompelutöihin, ohjelmaharjoituksiin jne. Heille pidettiin mm. ensiapukursseja ja partiokursseja.

Tammi-syyskuu 1939

Vuoden 1939 työkausi aloitettiin ilmavalvontalottien tietojen ja taitojen lisäämisellä. Helmi-maaliskuussa oli useita luentoja ja huhtikuussa sovellettiin teoriaa käytäntöön. Kesällä pidettiin luentojen ohella viestiharjoituksia kaksikin kertaa viikossa. Syyskuussa oli viestityskurssi Kanneljärvellä ja jo siellä oli aavistuksia, että pian voi olla tosi kysymyksessä.

Liikekannallepano ja talvisota

Hetki löi 7.10.1939 klo 2.30, jolloin hälytettiin ilmavalvontalotat. Pian oli säikähdyksestä selvittävä. Ulkona oli pimeä. Neuvostoliiton valoheittäjät leikkasivat taivasta valokiiloillaan. Sotilaita, autoja ja hevosia tuli vastaan ja niitä ohitettiin. Kaikilla oli kiire. Mitä oli tapahtunut?

Paikallispäällikön lähetti oli sanonut: ”Rajalinnaan heti! Kolmen päivän muona mukaan ja täydet varusteet.” Jo kolmen aikaan olivat ilmavalvontalotat saamassa ohjeita toimintaa varten. Viestivälineet kuntoon – johtojen tarkistus – ja vartiointi alkoi. Ilmavartion vahvuus määrättiin 10.10.39 kymmeneksi lotaksi. Ilmavalvonta toimi Rajalinnan katolla olevassa tornissa. Kaksi iv.lottaa oli lähtenyt pienokaisiaan evakuoimaan. Rajalinna oli suojeluskuntatalo.

Terijoella käynnistyi heti pakkoevakuointi ja lotistakin saivat jäädä paikkakunnalle vain ne, joilla oli ennalta määrätty jatkuva tehtävä. Kaikki näin sijoitetut lotat ilmoittautuivat määräpaikkoihinsa. (Tieto lottapiirin papereista.)

Samana aamuna saivat kaikki paikallisosaston lotat komennuksen Rajalintaan, Kaarlonlinnaan, Koivikon koululle ja Raja-aliupseerikoululle. Rajalinnassa oli kymmenen lottaa muonittamassa suojeluskuntakomppaniaa ja ilmavalvontalottia. Valtion puhelinkeskuksesta, JääkäriPataljoona 1:n keskuksessa, postissa, seurahuoneella – kaikkialla liikkui harmaapukuisia rajan lottia.

Vartiointia Rajalinnan tornissa kesti lähes kaksi kuukautta. Monen lotan koti oli kylmä – kotiväki evakuoitu, mutta Rajalinna tuntui yhteiseltä kodilta. Yhdessä huoneessa oli kymmenen lottapetiä.

Sota

30.11.1939 klo 7.00 alkoivat tykit jylistä. Kaikille oli sanomatta selvää, että nyt se alkoi.

Rajalinnan muonituslotat vietiin heti kymmenen kilometrin päähän. Sen sijaan ne lotat, jotka olivat omalla vastuullaan menneet kotiin yöksi sekä kanttiinilotat kiiruhtivat asemalle ja junaan. Näin erkanivat paikallisosaston lottien tiet.

Osa muonituslotista oli suojeluskuntakomppanian mukana helmikuun loppuun saakka. Lääkintälotat seurasivat JP1:tä vaarallisillekin paikoille ja suorittivat raskaat tehtävänsä kranaattien räiskettä säikkymättä. JP1:n kenttäkeskuksessa toimi yksi viestilotta joulukuun lopulle saakka.

Ilmavalvontalotat lähtivät viimeisinä Rajalinnasta. Kalusto kuljetettiin hevosella Vammeljoelle. Tykkien jylistessä ja lentokoneiden suristessa astelivat lotat painautuen välillä maantieojaan, kun mereltä tuli tiuhemmin ammuksia. Vammeljoella levähdettiin. Sieltä jatkettiin Uudellekirkolle ja seuraavana päivänä aloitti Terijoen ilmavalvonta toimintansa Halilan parantolan katolla. Palavat kylät, tykkien jylinä ja suuliekit, lentokoneiden toiminta – kaikki saivat aikaan väkeviä tuntemuksia

Halilassa joutuivat iv.lotat vartioon parantolan eteenkin. Aamuyöstä tuli paikalle upseereita, jotka ihmettelivät, kun lottia oli vielä niin lähellä rintamaa. lotat saivat lopulta auton kalustolle ja kaksi lottaa pääsi siihen mukaan. He veivät kaluston Viipuriin ja jäivät odottamaan toisia. Muitakin lottia oli Halilassa, yhteensä 40. Ei ollut muuta keinoa kuin lähteä taivaltamaan metsäpolkuja pitkin vihollisen ollessa kilometrin päässä. Pahempia yllätyksiä ei sattunut ja lopulta lotat osuivat omien sotilaiden korsulle, jossa väsyneinä saivat kestitystä. Lopputaival päästiin autolla ja tultiin Viipuriin. Siellä iv.lotat saivat muonitustehtävän pienessä sairaalassa.

Joulu vietettiin rykmentissä ja poikien joulujuhlan jälkeen iv.lotat viettivät oman joulujuhlangsa sairaalassa. Joulutunnelmaan ei kaikesta huolimatta oikein päästy. Yöllä klo 2 ajoi hälytys pommisuojaan.

Omaan ”ammattiinsa” lotat pääsivät 20.1.1940. Heidät vietiin perustamaan ilmavalvonta Ihantalan pappilaan. Majapaikka oli mainio ja kirkkoherra piti joka ilta iltahartauden. Iv.torni oli pappilan katolla.

Tornissa oli nähtävää lentokoneitten lisäksi, sillä rintama oli jo lähellä. Tykkien jyske kuului läheltä ja tulipalojen loimu oli kaameata katseltavaa. Vihollisen laskuvarjomiehiä, desantteja surmattiin melkein vieressä. Tornissa tuntuu joskus orvolta. Pidimme yhteyttä desanttipartioihin pillin välityksellä. Joskus lotatkin osallistui vartiotoimintaan, kun tuntui uhkaavalta.

E.m. toiminta liittyy ilmeisesti määräykseen suorittaa myös maatähystystä.

Rauhallinen Ihantalan pappila muuttui 20.2. tienoilla kasarmimaiseksi, sillä Viipurista siirtyi Ilmapuolustuskeskus sinne. Viholliskoneet havaitsivat tämän ja ampuivat pappilaa, niin että katto ropisi.

Lotat pysyivät paikoillaan viestittäen havainnoistaan. Vihollinen laski ilmaan myös valopalloja, jotka valaisivat tienoon vähintään täysikuun kaltaiseksi. Pommit eivät sentään ihan maaliin osuneet. Työ oli erittäin rasittavaa, koska lepäämiseen ei ollut tilaisuutta. Vartiovuorot vaihtuivat pahimmillaan neljän tunnin päästä. Lotat kestivät, mutta saivat lopulta 3.3.40 komennuksen lomalle kuukauden loppuun saakka.

Terijoen ilmavalvontalotat matkustivat junalla Haapamäen kautta Hämeenlinnaan, jossa heidän piti ilmoittautua. Siellä he saivat a.o. paikallisosastossa ystävällisen vastaanoton ja sieltä he kukin menivät omaisiaan etsimään.

Lottien oli ilmoitauduttava 1.4.40 Haminassa, jossa he joutuivat vielä kuukaudeksi ilmavartioon.

Näin seisoj meistä kukin paikallaan

koettaen antaa parhaintaan.

Ja isänmaa, kun meitä tarvitsi, sen

myös annoimme sille perinnön isien.

Jäi sinne koti ja kaikki muu,

mut kautta sen vain tahtomme lujittuu.

Vaikk hajalla armahan Suomenmaan

nyt kukin taas tarttuu toimintaan,

niin muistot Terijoen aoista,

on meille aina kalleinta.

Näin päättyy kertomus Terijoen lottien kokemuksista vv. 1939-40. Papereissa ei ole otsaketta eikä allekirjoituksia ja näin ollen ei tietoa muistelijasta.